

Ръководство за количествена оценка на риска от вредители по растенията

Европейската комисия (ЕК) е поискала от Европейския орган по безопасност на храните (ЕОБХ) да категоризира и извърши оценка на риска от вредителите, включени в приложенията към Директива 2000/29/ЕО на Съвета¹.

Експертна работна група към панела по здраве на растенията на ЕОБХ е разработила настоящето ръководство за оценка на риска от вредители по растенията в съответствие с Международните стандарти за фитосанитарни мерки и с насоките за оценка на риска, разработени от научния комитет на ЕОБХ.

В това ръководство е описан двуфазен подход, който има за цел да рационализира процеса при оценката на риска от вредителите по растенията на територията на Европейския съюз (ЕС) и да направи концептуални подобрения в сравнение с предишните подходи. Първата фаза включва категоризирането на вредителите, за да се определи дали вредителят отговаря на критериите за карантинни вредители или на регулиран некарантен вредител за територията на ЕС. Втората фаза се състои от оценка на риска от вредители, която може да бъде поискана от управляващите риска след излизане на резултатите от категоризацията на вредителите.

В ръководството са дадени насоки за това как да се приложи този двуфазен подход за оценка на риска от вредители и се фокусира върху втората фаза – оценката. Образецът за първата фаза - категоризация на вредителите е даден като приложение А².

Експертната работна група се е възползвала от възможността да преразгледа предишните ръководства и в това ръководство е разработила методологична рамка за оценка на риска от вредители, в която оценителите на риска да дадат количествена оценка, заедно със свързаната с нея несигурност, по отношение на влизането, установяването, разпространението и въздействието на вредителите по растенията в ЕС.

¹ Директива 2000/29/ЕО на Съвета от 8 май 2000 година относно защитните мерки срещу въвеждането в Общността на вредители по растенията или растителните продукти и срещу тяхното разпространение в Общността

² Приложения А-Е могат да бъдат намерени на <https://doi.org/10.2903/j.efsa.2018.5350>

В ръководството се дават съвети на оценителите как да извършат оценката на риска и как да управляват процесът на оценяване, за да се направи оценка на риска от вредители. В ръководството е подчертана необходимостта от взаимодействие с управляващите риска, за да се гарантира, че оценката на риска се отнася за подадената от заявителя поръчка. В ръководството се предлага двустепенен метод - използване на (експертни знания) научна експертиза и модели. В зависимост от наличните данни и други ресурси, както и от потребностите на управляващите риска, стъпките за навлизане, установяване, разпространение и въздействие на вредителя могат да бъдат оценени директно, използвайки тежестта на доказателствата и количествена научна експертиза (първо ниво) или могат да бъдат използвани количествени модели (второ ниво).

В ръководството са дадени насоки за разработването на количествени модели за оценка на навлизането, установяването, разпространението и въздействието на вредителите. Моделите трябва да съдържат достатъчно подробности, за да се даде възможност за количествено определяне на ключови процеси и да се дадат отговори на въпросите на заявителя, относно ефективността на възможностите за намаляване на риска. Също така моделите трябва и да са достатъчно прости, за да останат прозрачни и подходящи за прилагане с наличните данни и ресурси.

В ръководството е описана рамка за извършване на количествена оценка на риска от вредители и се основава на възприемане на съгласувани модели за оценка на риска от вредители. Рамката е направена така, че да бъде приспособима, за да може оценката да се направи спрямо наличните ресурси.

Възприетият модел трябва да определи необходимите характеристики, на които да се изгради точен количествен модел с подходящо ниво на сложност. В ръководството се предлагат съвети как да се постигне тази цел.

Това ръководство подкрепя изготвянето на модели за количествена оценка на риска от вредители. Разработването на дефиниции за описване на компонентите на оценката на риска изисква известно тълкуване на доказателствата в количествено отношение и може да бъде повтарящ се процес, при който нуждите на оценката се разглеждат в съответствие с наличните данни. В ръководството се предоставят съвети относно събирането на данни и събирането на информация. За да се оценят стойностите на параметрите на модела, често се изисква и научна експертиза.

В ръководството при определяне модела за несигурност, са описани процедурите за провеждане на експертизи по начин, който е прозрачен, точен и ефективен във времето. Несигурността се изразява количествено, когато е възможно,

или описва словесно, ако количественото изразяване не е възможно. Тъй като прозрачността е основен принцип на работата на ЕОБХ, рамката изисква от оценителите да разберат кои несигурности са идентифицирани по време на оценката и какво въздействие е оказала дадена несигурност върху оценката на риска от вредители.

В приложенията към ръководството се предоставят шаблони за категоризация на вредителите в първа фаза и шаблони за оценка на риска от вредители – втора фаза, заедно с примери за пътищата за навлизане на вредителите и начините за идентифициране на потенциални възможности за намаляване на риска.

Целта на оценката на риска е да информира управляващите риска за начините на навлизане, установяване, разпространение и въздействие на вредителите, както и за ефективността на възможностите за управление на риска и по този начин да съобщят своите решения за управление на риска. От съществено значение е резултатите от оценката на риска да се съобщават по недвусмислен и прозрачен начин и в това ръководство се препоръчват подходи, които биха улеснили съобщаването на резултатите за всяка стъпка от конкретната оценка.

В ръководството се предлагат примери как количествените резултати от оценките на риска от вредителите могат да бъдат представени последователно.

Например, при отчитане на резултатите от вероятността от навлизане на вредители, трябва да се отчете и несигурността от предполагаемата плътност на вредителя, който потенциално би се установил в зоната за оценка на риска, като всеки отделен оценен начин на навлизане се описва. Тази оценка се прави отделно за всеки път на навлизане на вредителя и накрая се съобщава сумата от установяване на всички потенциални пътища. Всички оценки се правят с помощта на модели, за да се изрази обхватът на несигурността, освен ако тази несигурност се оценява в една стъпка, като се използва научна експертиза.

При отчитане на резултатите от вероятното установяване на вредител, трябва отделно да се отчетат несигурностите за вероятната плътност и ареал на разпространение на вредителя вследствие навлизането му, като се вземат предвид климатичните и други фактори, които влияят на установяването и оцеляването му в околната среда в близко време.

При отчитане на резултатите от вероятното разпространение на вредител, трябва да се отчете несигурността за увеличаване на ареала на разпространение на вредителя в рамките на зоната за оценка на риска, отделно за всяко нападатно място или нападатни площи.

При отчитане на резултатите от вероятното навлизане и разпространение на вредителите, отделно трябва да се отчитат и несигурностите за промяна на културите, добива или качеството на продукцията.

В различните модели за управление на риска, при отчитане на резултатите от въздействието върху околната среда, следва да се вземат под внимание и отчитат поотделно агрометеорологичните условия и биологичното разнообразие.

В ръководството се отбелязва, че всяко Становище за оценка на риска се състои от резюме, изложение, заключение и приложения, като при преминаване от резюмето през изложението до заключението, текста трябва да става все по-подробен и последователен. Заключение трябва да е ясно и да отговаря на заданието за която е поискана оценката на риска.

Заключение

Експертна работна група към панела по здраве на растенията на ЕОБХ е разработила настоящето ръководство, в което е описан двуфазен подход за оценка на риска от вредители, които потенциално биха застрашили територията на ЕС.

В това ръководство се предоставя рамка, основана на съгласувани принципи за оценка на риска от вредители. Рамката е гъвкава и приспособима и позволява на оценителите да разработват планове и точни модели на подходящи нива на сложност и решения, които да отговарят на нуждите за всяка оценка. Когато съществуват ограничения по отношение на време или ресурси, се извършва количествено оценка, при която директно се оценява несигурността на резултатите за всички или някои от основните стъпки (навлизане, установяване, разпространение и въздействие на вредителя).

Ръководството е било разработено в съответствие с разпоредбите на Международната конвенция за растителна защита, Международните стандарти за фитосанитарни мерки и в съответствие с насоките за оценка на риска, разработени на научния комитет на ЕОБХ.

Настоящото ръководство ще бъде от полза за изготвяне на научни становища за количествена оценка на риска от вредители по растенията за всички държави членки на ЕОБХ в т.ч. и Р България.

Източник:

Guidance on quantitative pest risk assessment EFSA Journal 2018;16(8):5350

<https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.2903/j.efsa.2018.5350>

Други научни становища и актуална информация в областта на здравето на растенията, както и оценка на риска по цялата хранителна верига може да намерите на сайта на Центъра за оценка на риска по хранителната верига - <http://corhv.government.bg/>

Изготвил:

Татяна Величкова, главен експерт

Дирекция „Оценка на риска по хранителната верига“, ЦОРХВ

03.09.2018 г.